

Borging van gezondheid in maatwerkafspraken tussen de overheid en Tata Steel Nederland: wat moet er beter?

Voor: Kamercommissies Infrastructuur en Waterstaat / Klimaat en Groene Groei

Van: Expertgroep Gezondheid IJmond

Datum: 19 maart 2026

In mei 2024 nam de Tweede Kamer de motie (28 098 nummer 307) aan waarin zij de regering verzocht de adviezen van de Expertgroep Gezondheid IJmond op te nemen als harde voorwaarde in de onderhandelingen en de gezondheid van de bewoners in de IJmond een volwaardige plaats te geven in de maatwerkafspraken.

De Expertgroep Gezondheid IJmond adviseerde ook bij de Joint Letter of Intent (JLoI) gezondheid te borgen. De JLoI bevat belangrijke stappen vooruit. Het verminderen van gezondheidsrisico's voor omwonenden wordt expliciet erkend als kernambitie. Gezondheid is daarmee echter nog niet verankerd als criterium voor besluitvorming.

In dit position paper geven wij aan welke keuzes de Kamer kan maken om gezondheid structureel in de maatwerkafspraken te verankeren.

Wat is overgenomen in de JLoI?

Op aandringen van de Expertgroep zijn in de JLoI afspraken opgenomen over de Gezondheidseffectrapportage (GER) en ultrafijnstof. Daarnaast wordt voor een aantal Vluchtige Organische Stoffen (VOS) en Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) gestreefd naar reductie en zijn de doelstellingen voor fijnstof aangescherpt.

Wat nog ontbreekt voor daadwerkelijke gezondheidswinst

Tegelijkertijd constateert de Expertgroep dat een aantal cruciale elementen uit haar adviezen niet of slechts gedeeltelijk is vertaald naar concrete verplichtingen.

Met name op drie punten is nadere uitwerking nodig:

1. de rol van de GER als sturingsinstrument voor gezondheidswinst;
2. duidelijke en meetbare reductiedoelen voor ultrafijnstof, VOS en andere ZZS;
3. een robuust en onafhankelijk monitoringssysteem dat daadwerkelijke blootstelling van omwonenden zichtbaar maakt.

Zonder dergelijke afspraken blijft gezondheidswinst vooral een ambitie, terwijl de maatwerkafspraken juist is bedoeld om concrete en afdwingbare verbeteringen te realiseren.

Hieronder een paar voorstellen daarvoor.

1. GER als structureel sturingselement

Een goed uitgewerkte GER is essentieel om te beoordelen of de maatregelen bij TSN daadwerkelijk leiden tot gezondheidswinst voor omwonenden.

De Expertgroep adviseert om:

- elke 2 jaar een voortgangsrapportage op basis van meetgegevens te maken
- elke 5 jaar een volledige GER uit te voeren.

Wanneer uit de GER blijkt dat de beoogde gezondheidswinst uitblijft, moet dit leiden tot aanscherping van maatwerkafspraken en aanvullende maatregelen zoals versnelling van emissiereducties, ongeacht of deze betrekking hebben op bestaande of voorgenomen installaties. De GER moet niet alleen een evaluatie-instrument zijn, maar ook een mechanisme om tijdig bij te sturen.

2. Ambitieuze doelen voor fijnstof, ultrafijnstof, ZZS en VOS

De Kamer heeft aangegeven dat voor fijnstof scherpere doelen dan in de JLoI wenselijk zijn. Ook de GGD Kennemerland ondersteunt een ambitieuze doelstelling, waarbij blootstelling van omwonenden vergelijkbaar moet zijn met die in een gemiddelde stedelijke omgeving.¹ Voor ultrafijnstof ontbreken in de JLoI nog concrete reductiedoelen en wordt alleen nader onderzoek door TSN genoemd. Gezien de groeiende wetenschappelijke evidentie voor gezondheidseffecten van ultrafijnstof acht de Expertgroep het noodzakelijk om ook doelen op te nemen voor ultrafijnstof en dit zeker onafhankelijk te gaan monitoren.

De JLoI bevat voor een aantal zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) concrete emissieplafonds. Tegelijk blijven reductiedoelen voor Vluchtige Organische Stoffen (VOS-sen) en andere ZZS relatief beperkt. Daarnaast is nog onvoldoende duidelijk hoe VOS-emissies zich ontwikkelen in het scenario van vergroening in de staalproductie.

Gezien de wettelijke minimalisatieplicht voor ZZS moeten deze doelen niet worden gezien als einddoel, maar als eerste stap in een verbetertraject.

3. Beter monitoring van uitstoot en blootstelling

Betrouwbare gegevens over uitstoot en blootstelling zijn voorwaarden om gezondheidseffecten goed te kunnen beoordelen. Het huidige meetsysteem is primair ingericht op normhandhaving en geeft onvoldoende inzicht in de daadwerkelijke blootstelling van omwonenden.

De recente discussie over benzeen laat zien dat de omvang van emissies en de bijbehorende gezondheidseffecten niet goed in beeld zijn. Dat komt mede doordat diffuse emissies en blootstelling in woongebieden zeer beperkt of niet worden gemeten. De aanvullende modelberekeningen hebben een veel te grote onnauwkeurigheid voor dat doel. Er moet echt *gemeten* worden.

De Expertgroep adviseert daarom om het bestaande meetnet uit te breiden met:

- fenceline-monitoring rond het Tata-terrein,
- aanvullende metingen in enkele woonwijken,
- structurele monitoring van ultrafijnstof en relevante ZZS.

In internationale regelgeving wordt fenceline-monitoring toegepast om diffuse emissies beter zichtbaar te maken. Deze gegevens zijn essentieel om via de GER te kunnen beoordelen of de maatwerkaanpak daadwerkelijk leidt tot gezondheidswinst.

Sluiting Kookgasfabriek 2

De Expertgroep heeft eerder geadviseerd om Kookgasfabriek 2 zo snel mogelijk te sluiten vanwege de gezondheidsrisico's. In de huidige JLoI is sluiting echter afhankelijk gemaakt van voortgang van nieuwbouwprojecten en is de eerdere sluitingsdatum van 2029 losgelaten. Gegeven de gezondheidseffecten van kooksinstallaties en extra belasting die ontstaat doordat oude installaties blijven draaien tijdens de transitie, adviseert de Expertgroep om alsnog een duidelijke en bindende sluitingsdatum vast te leggen.

¹ Voor fijnstof PM10 betekent dit circa 60% emissiereductie voor Tata Steel in 2030 (t.o.v. 2022). Voor PM2.5 adviseren wij een emissiereductie in 2030 van 70%.